

גידול תירס לתחמיץ - בהשקיית עזר

אפרים צוקרמן - ממ"ר מספוא ותירס

חקלאים מתלבטים לא אחת ובמיוחד בשנת בצורת זו, בשאלה - איזה מספוא קיצי כדאי לגדל על מנת להשלים את התצרוכת במזון גס תוך ניצול יעיל של מלאי המים שנשאר בקרקע אחרי החורף ותוספת מים מינימלית ע"י השקיה. משקים בהם אין מגבלת קרקע אך יש להם מגבלת מים חריפה, יכולים לגדל תירס מספוא בהשקית עזר.

תירס מאושבל לתחמיץ בהשקית עזר יכול לתת את התשובה המיטבית לשאלה זאת. הגידול מותנה בהתאמת הזן, עומד הצמחים וכמויות הדשן והמים העומדים לרשותנו. גידול התירס יאפשר ניצול יעיל של השטח תוך ניצול מיטבי של מי גשמים שנאגרו בקרקע ויגדיל את תפוקת החומר היבש מכל קוב מים שנוסף בהשקיה. כדי לנצל היטב את המים בקרקע גם בעומקים גדולים, יש להבטיח התפתחות שורשים תקינה לעומק, תוך הימנעות מהספקת מים רבה לצמח בתחילת גידולו ותוך שמירת המים בקרקע ע"י מניעת היסדקותה. שיטת גידול זאת תאפשר גידול צמח בעל נוף מצומצם שזקוק לפחות מים, כך שמלאי העומד לרשותנו יאפשר לצמח למלא את האשבולים, המהווים 45%-50 מסך כל החומר היבש.

בחירת השטח

בבחירת השטח יש להתחשב במחזור בגידולים הקודם, רצוי להיוועץ במדריך לפני יעוד השטח לתירס. אפשר לזרוע תירס אחרי כל גידול למעט על גבי תירס או סורגום. לא רצוי לגדל תירס באותה חלקה אלא אחת ל-3 שנים.

יש להיזהר משאירות תכשירים להדברת עשבים מהגידול הקודם, במיוחד בשטחים שהושקו בטיפטוף והשטח לא נחרש לפני זריעת התירס. בעבר נצפו נזקים קשים לתירס משאירות של דיאורקס, טרפלן, זוליאר, גלין, דברינול, פרייד וסנקור. במקרים אלו רצוי לערוך בדיקות קרקע.

יש להימנע מזריעה בשטחים משובשים בדורת ארם צובא (קוצב) וגומא הפקעים (סיידה) שהדברתם קשה בשטחי התירס ולעתים פגיעתם ביבול קשה. לעומת זאת קל יחסית להדביר עשבים רחבי עלים המשבשים את שדות הכותנה, כגון - לכיד, אבוטילון, דטורה וחלבוב.

הכנת הקרקע

הכנת השטח לגידול התירס הינה בעלת חשיבות מרובה להתפתחות תקינה להתפתחות הצמחים. לתירס מערכת שורשים מפותחת החודרת לעומק. בתנאי הידוק מערכת זו אינה מתפתחת כראוי וחל עיכוב בהתפתחות הצמחים. שדות שלא נחרשו חשוב שיקולטרו עמוק ככל האפשר. בתנאי רטיבות של הקרקע יש להקפיד על תנועות הטרקטורים בעקבות קבועים בזמן העיבודים, וזאת כדי למנוע זריעה על פסי הדריכה. מצע זרעים ישר, מפורר היטב ומונחת יבטיח זריעה בעומק אחיד, הצצה אחידה והדברה יעילה של עשבים.

זכור - בשיטת גידול זאת מגדלים לרוב את התירס ללא תוספת מי השקיה עד הופעת התפרחת הזכרית (גידול בעל עד גיל של כ-60 ימים). הידוק הקרקע במשך החורף יגרום בהמשך הגידול להיסדקותה, וכתוצאה מכך לקריעת שורשים והקטנת מלאי המים העומדים לרשות הצמח בשלב הגידול הווגטיבי.

דישון

חודש לפני הזריעה ולא יאוחר משבועיים לפני יש לערוך בדיקות קרקע לזרחן, אשלגן וחנקן. זמן זה דרוש למעבדות לקביעת המלצות לדישון יסוד.

הריכוזים הרצויים בקרקע יבשה:

זרחן – שדות בהם נמצא זרחן בכמות של 20 ח"מ בשכבה של 0-20 ס"מ, לא צריכים תוספת דישון זרחני. שדות בהם כמות הזרחן קטנה מ-20 ח"מ בשיטת אולסן ידושנו. בשדות אלה יש להוסיף כ-2 ק"ג P_2O_5 על כל מחסור ב-1 ח"מ.

אשלגן - שדות בהם נמצא אשלגן בכמות של 15 ח"מ או דלתה F של 3000-, בשכבה של 0-20 ס"מ, לא צריכים דישון אשלגני. שדות בהם הכמות נמוכה מ-15 ח"מ ידושנו בזמן הכנת השטח. יש להוסיף 30 ק"ג K_2O אם הבדיקה הראתה בין 10-15 ח"מ. אם תוצאות הבדיקה היו נמוכות מ-10 ח"מ יש להוסיף 60 ק"ג K_2O . יישום הדישון בדשן מורכב נוזלי מוצנע בסיכות, משני צידי שורות הזריעה לעומק של 10-15 ס"מ ובמרחק של כ-20 ס"מ משורות הזריעה.

חנקן – שדות בהם יזרע הזן 399 המושקה ב-100 או 150 קובדונם, ידושן ב-20 יחידות חנקן צרוף כדשן יסוד בדומה או בצרוף לדישון בזרחן ואשלגן. בשדות בהם יגודל אותו הזן או זנים אחרים המושקים ב-200-250 קובדונם ידושנו, ב-20 יחידות חנקן צרוף לדונם כדשן יסוד לקראת הזריעה, וב-5 יחידות חנקן צרוף כדשן ראש בזמן ההתמיינות באמצעות מערכת ההשקיה.

זריעה

את התירס זורעים במזרעות המקובלות לזריעת כותנה ובאותם מרווחים בין השורות (96 ס"מ). בזריעה ברטוב יש לעיתים צורך בשימוש במפנים קדמיים לפני יחידת הזריעה כדי לפנות את שכבת הקרקע העליונה (היבשה). בזריעות מוקדמות זורעים בטמפרטורות קרקע תת-מיטביות של פחות מ-20 מ"צ אבל לא פחות מ-8 מ"צ. בטמפרטורות אלה יעבור זמן רב מהזריעה להצצה וגדל הסיכון לזרעים מפיגעי קרקע. ריסוס בדיאזינן 25% ת"מ לתוך חריץ הזריעה (במשולב עם הזריעה) במינון של 150 סמ"ק ל-1000 מטר שורה יפחית סיכון זה.

עומק הזריעה הרצוי בזריעות אביביות הוא 3 ס"מ, כדי שהזרעים לא יפלו לשכבה קרה ויגרם עיכוב נוסף בנביטה. עומד הזרעים לדונם בהתאם למשטר ההשקיה ראה טבלה מספר 1.

קילטור

תפקיד הקילטור הינו להשמיד עשבים ולמנוע היסדקות הקרקע עם התייבשותה. הקילטור הראשון מתבצע כשהצמח מגיע לגובה 20-25 ס"מ. עליית הטמפרטורות בזמן הגידול מגבירה את קצב הצימוח של התירס, ולעיתים מפסידים את מועד הקילטור השני שחשיבותו מרובה למניעת היסדקות הקרקע. בזמן הקילטור יש להיזהר מפגיעה בשורשי הצמחים ובמיוחד בזמן הקילטור השני בו מערכת השורשים מסועפת וקיים חשש לפגיעה קשה בשורשים. לכן דרוש שהקילטור יהיה שטחי כדי למנוע פגיעה זו בשורשים.

הדברת עשבים

כאשר כרב נח המיועד לזריעה מוקדמת של תירס השתבש בעשבי בר, על אף הטיפול במשך החורף, אפשר להשמידם בריסוס של וידאזול 25% ת"מ, במינון של 500-600 סמ"ק לדונם בהתאם לגובה העשבייה, עד 3 שבועות לפני הזריעה. אין לרסס אם צפוי גשם תוך 6 שעות מהריסוס. אם מצע הזרעים מוכן במחצית פברואר, אפשר למנוע הצצת רחבי עלים ע"י ריסוס באטרזין בכמות של 80 גרם לדונם בנפח תרסיס של 20 ליטר לדונם, ריסוס זה יופעל ע"י הגשם.

כאשר התירס הנזרע ברטוב ואין אפשרות להפעיל קוטלי עשבים ע"י הגשמים לפני הזריעה, ניתן להדביר נבטי רחבי עלים עד לגודל של 4 עלים אמיתיים, לאחר הצצת התירס. ההדברה תעשה ע"י ריסוס באטרזין 50 גרם לדונם בנפח של 20 ליטר לדונם בתוספת משטח D.X. בשיעור של 0.5% מנפח התרסיס. טיפול זה יקטול נבטי עשבים שהציצו, וימנע הצצה נוספת של עשבים לאחר הפעלתו בהמטרה.

טבלה 1 - הזנים המומלצים, עומד הצמחים ומשטרי ההשקיה

ימים מנביטה \ כמיות המים (קובדונם)											
הזן	קובד'	צמחים לד' (*)	35 40	40 45	45 50	55 60	60 65	70 75	80 85	90 95	
נ.י. 399	100	4000				100					
נ.י. 399	150	4500				80		70			
נ.י. 399	200	5000	60			80		60			
נ.י. 646	200	5000		60			80		60		
9220	250-200	5000			70-60			100-80		80-60	
8460	250-200	5000			70-60			100-80		80-60	
OROPESA	250-200	5000			70-60			100-80		80-60	

* - כדי לקבל את העומד המומלץ יש לזרוע 10% זרעים יותר לדונם.

טבלה 2 - ימי גידול של תירס בזריעות מרס עד תחילת אפריל.

הזן	תחילת התארכות (ימים מהצצה)	הוצאת תפרחת זכרית (ימים מהצצה)	תחילת הבשלת חלב (ימים מהצצה)	קציר
נ.י. 399	40-30	65-60	85-80	105-100
נ.י. 646	50-45	70-65	90-85	110-105
OROPESA	51-46	73-68	93-88	113-108
9220	52-47	75-70	95-90	115-110
8460	52-47	76-70	96-90	118-110